

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я

У роботі проаналізовано проблему формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій. Виявлено протиріччя в організації педагогічного процесу з точки зору збереження і зміцнення здоров'я дітей та молоді.

Ключові слова: *готовність, технології, здоров'я, фахівець, фізичне виховання.*

Постановка проблеми. В Україні об'єктивно склалися такі несприятливі соціально-економічні та соціально-педагогічні умови як важка екологічна ситуація, інформаційне перенасичення та інтенсифікація навчального процесу, зниження рівня рухової активності, які призвели до погіршення стану здоров'я дітей різного віку та молоді, негативного ставлення їх до основних принципів здорового способу життя. Здоров'я молоді особливо важливе, тому що, за оцінкою фахівців, приблизно 75% хвороб дорослих є наслідком умов життя в дитячі та юнацькі роки. Майже 90% учнів мають відхилення у стані здоров'я, а більше 50% – незадовільну фізичну підготовленість (О.Д. Дубогай, В.І. Завацький, 1995; Б.М. Шиян, 1998; Г.Л. Апанасенко, 2000).

Критична ситуація в країні склалася також у сфері фізичної культури. Лише 13 % населення залучено до занять фізичним вихованням і спортом. Світовий досвід свідчить, що рухова активність людини протягом усього життя запобігає захворюванням та поліпшує стан здоров'я. За інтегральним показником здоров'я населення – середньою очікуваною тривалістю життя людини – Україна займає одне з останніх місць в Європі. Україні необхідне покоління, здатне сприймати загальнолюдські цінності, творчо, продуктивно та довго діяти в будь-якій галузі соціальної практики (М.О. Носко, 20012).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконується згідно з напрямком держбюджетних тем Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка: "Методичні засади професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання до формування здорового способу життя сучасної молоді" (№ державної реєстрації 0110U000020) та "Педагогічні шляхи формування здорового способу життя школярів різних вікових груп" (№0112U001072), а також є складовою частиною комплексної теми відділу педагогіки і психології вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України "Психолого-педагогічне проектування особистісно зорієнтованих технологій навчання у вищих навчальних закладах" (державний реєстраційний номер №0103U000963).

Мета роботи– узагальнити дані літературних джерел з проблеми формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах становлення демократичного суспільства в нашій державі особливої гостроти набувають питання розвитку особистості, підготовки її до активних форм життєдіяльності. Поряд з комунікативними, ціннісно-орієнтаційними та пізнавальними видами діяльності все більшої значущості набуває фізкультурна та спортивна діяльність, за допомогою яких особистість прагне реалізувати себе, розкрити потенційні фізичні, психічні та духовні сили і можливості. Саме тому в Державній національній програмі "Освіта" (Україна XXI століття) питанням фізичного виховання і спорту надається важливе значення, підкреслюється необхідність педагогічного забезпечення процесу залучення дітей та юнацтва до найважливіших видів і напрямків фізкультурної та спортивної діяльності.

Пріоритетним завданням у системі освіти є виховання підростаючого покоління в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності. Ця діяльність здійснюється у напрямку розвитку фізичного виховання, валеологічної освіти, повноцінного медичного обслуговування, оптимізації режиму навчально-виховного процесу та ліквідації його стресового характеру, створення економічно сприятливого життєвого простору.

Шляхом використання засобів фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи в усіх ланках системи освіти закладається підґрунтя для забезпечення і розвитку фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я кожного члена суспільства. Беручи до уваги мету й завдання середньої та вищої освіти, глибину перетворень у загальноосвітніх і вищих школах, значні зміни в соціально-політичному та економічному становищі в Україні, зазначимо, що саме це зумовлює наявність високих вимог до професійної підготовки фахівців фізичної культури та спорту (Конох А.П., 2004; Сисоєва С.О., 2003).

На сьогоднішній день основним завданням, яке стоїть перед вітчизняною системою освіти, виступає формування низки ключових компетентностей особистості, які розглядаються як головна одиниця виміру її освіченості (І.Б. Зарубінська, 2012).

Орієнтація на нову компетентнісну освітню парадигму, поширення інноваційних процесів у практичній педагогіці зумовлюють підвищення вимог суспільства до професійних якостей фахівців. Розв'язання означеної проблеми, на думку більшості педагогів-науковців, полягає в спрямуванні

професійної підготовки на її модернізацію в таких напрямках: упровадження новітніх педагогічних технологій у вищій школі (А. Алексюк, О. Пометун, С. Сисоєва), осучаснення змісту неперервної освіти (В. Андрущенко, Т. Десятов, Н. Ничкало), забезпечення якості й інтенсифікації навчального процесу у вищій школі (М. Євтух, А. Кузьмінський, Л. Прокопенко), компетентнісне спрямування та інноваційний розвиток освіти в європейському вимірі (В. Луговий, Н. Бібік, І. Єрмаков, О. Овчарук).

Держава повинна забезпечувати підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, засвоєння і впровадження наукових, інформаційних та здоров'язбережувальних технологій, фахівців конкурентоспроможних на ринку праці. Саме тому в умовах реформування системи вищої освіти актуалізується проблема підготовки фахівців з фізичного виховання з високим рівнем професійної компетентності. Це значно підвищує вимоги до рівня професійної підготовки випускників, а формування професійної готовності слід вважати стратегічним завданням їхньої фахової підготовки (Сущенко Л.П., 2003; Тимошенко О.В., 2009).

Фундаментальні питання професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів і формування готовності майбутніх учителів до професійної діяльності розглядають О. Абдулліна, А. Алексюк, Є. Белозерцев, А. Бойко, Я. Болюбаш, В. Бондар, О. Глузман, С. Гончаренко, Г. Гребенюк, К. Дурай-Новакова, В. Євдокимов, М. Євтух, І. Зязюн, Л. Кадченко, Л. Коваль, В. Ковальов, Л. Кондрашова, Б. Коротяєв, О. Куриліна, З. Левчук, А. Ліпенко, С. Манукова, О. Міщенко, О. Мороз, Р. Пенькова, Л. Разборова, В. Сластьонін, В. Щербина та ін. Зокрема, значним є внесок у розвиток теорії та практики вищої педагогічної освіти О. Абдулліної, А. Алексюка, А. Бойко, Я. Болюбаша, О. Глузмана, Б. Коротяєва та ін. У працях К. Дурай-Новакової, О. Мороза, Р. Пенькової, Л. Разборової, В. Сластьоніна, В. Щербини та ін. готовність до педагогічної діяльності досліджується з позицій особистісного підходу і розуміється як інтегративна якість особистості вчителя, спроможного до ефективного виховання молодого покоління. Предметом наукових досліджень Ю. Богданової, В. Дорохіної, Л. Кондрашової, С. Манукової, О. Проскури, Г. Штельмах та ін. є готовність до реалізації окремих функцій педагогічної діяльності. Причому переважна більшість згаданих науковців схиляється до думки про доцільність використання терміна "формування" в характеристиці цілеспрямованих педагогічних впливів на особистість з метою забезпечення її готовності до педагогічної професійної діяльності.

Погіршення стану здоров'я підростаючого покоління ставить на перше місце в структурі професійної компетентності вчителя компетентність впровадження здоров'язбережувальних технологій як вирішальну, системостворювальну [1, 3].

Аналіз наукових досліджень, які стосуються проблеми формування окремих складових професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури (М. Данилко, Р. Карпюк, О. Смакула, А. Черноштан, О. Онопрієнко та ін.), свідчить про недостатнє обґрунтування науково-методологічних засад використання компетентнісного підходу у вищій фізкультурно-педагогічній освіті України. Досвід його впровадження виключно фрагментарний, бо нині в навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів домінує функціональний підхід – формування здатності студентів до певних видів педагогічної роботи, а не готовності до якісного виконання функцій майбутньої фахової діяльності як основи професійної компетентності.

Отже, сьогодні в недостатній мірі визначено умови формування професійної готовності майбутнього вчителя фізичної культури, не виявлено критеріїв і рівнів сформованості її складових з огляду на нові вимоги до кваліфікації в цій галузі.

Унаслідок вивчення спеціальної наукової літератури й спостереження за процесом професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури виявлено такі протиріччя:

- між об'єктивною необхідністю переходу на компетентнісно зорієнтовану освіту й недостатньою розробленістю теоретико-методологічних основ компетентнісного підходу;
- між зростанням вимог суспільства до якості освіти (у тому числі фізкультурно-педагогічної) та недостатнім рівнем професійної готовності випускників вищих навчальних закладів;
- між вимогами загальноосвітньої школи до рівня сформованості професійних компетентностей учителя фізичної культури й відсутністю теорії та практики визначення переліку, змісту, діагностики й створення відповідних педагогічних умов їх формування в студентів вищих навчальних закладів.

На думку науковців [2, 4], необхідно так організувати навчальний процес, щоб кожен учитель на кожному уроці не тільки сприяв збереженню здоров'я учнів, а й формував та розвивав це здоров'я. А для цього слід максимально розкрити можливості педагогіки в аспекті здоров'язбереження, показати теоретичні основи здоров'язбережувальної педагогіки, а також напрями впровадження їх у практику сучасної школи.

Для формування всебічно розвиненої особистості має велике значення завдання пошуку і прогнозування нових методів, прийомів, технологій, відповідних форм і організації навчальної діяльності та нового її змісту (В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, В.П. Беспалько, Н.А. Бірюков, В.М. Гончаров, В.П. Казначеев, В.І. Мурашов, Г.К. Селевко). Необхідно створити модель освітньої здоров'язбережувальної технології, що дозволяє зменшити негативний вплив навчально-виховного процесу на стан здоров'я дітей та молоді.

Таким чином, слід виділити ряд протиріч в організації педагогічного процесу з точки зору збереження і зміцнення здоров'я дітей:

1. Організаційні та медико-педагогічні:

- між потребою учнів та їх сімей, вимогами держави у збереженні і зміцненні здоров'я учнів і негативною динамікою фізичного стану дітей;

– між декларуванням в державному масштабі прав дітей на повноцінне проживання дитинства та здоров'я витратністю сучасної освіти;

– між вимогами Санітарних правил і норм до організації навчально-виховного процесу в освітніх установах і реальним станом умов навчання і здоров'я учнів [4].

2. Педагогічні:

– між наявністю значного досвіду реалізації різноманітних підходів до збереження здоров'я дітей в освітніх установах і відсутністю ефективного підходу до реалізації функції збереження і зміцнення здоров'я учнів;

– між необхідністю створення педагогічних умов для здійснення істотного впливу на спосіб життя учнів та збереження їх здоров'я в процесі навчання у зв'язку зростанням числа хворих дітей і відсутністю теоретико-методичної бази для здійснення цієї діяльності;

– між рівнем компетентності педагогів у вирішенні питань збереження здоров'я і завданнями, які перед ними ставить суспільство;

– між необхідністю враховувати в навчальному процесі рівень здоров'я і адаптивні можливості дітей, запобігати негативному впливу навчального процесу на здоров'я дітей і відсутністю програм експертизи освітніх технологій, навчальних планів і програм з точки зору їх впливу на здоров'я учнів;

– між необхідністю відстеження динаміки показників фізичного розвитку та захворюваності учнів і відсутністю необхідних для управління навчальним процесом програм моніторингу здоров'я дітей в освітніх установах. У системі освіти (серед закладів усіх рівнів акредитації) проводять щорічні обстеження стану здоров'я учнівської та студентської молоді, але вони носять загальний медичний характер, оскільки спрямовані на виявлення хронічних чи інфекційних захворювань і не пов'язані із просвітницькою роботою щодо профілактики та формування здорового способу життя.

Висновок. Необхідно зазначити, що збереження і зміцнення здоров'я учнів є функцією педагогічної діяльності. Виявлені протиріччя вимагають усунення, у першу чергу, на рівні освітніх установ, а для цього необхідно грамотне здійснення здоров'язбережувальної педагогічної діяльності та теоретико-методична розробка засад формування професійної готовності майбутніх фахівців фізичного виховання щодо створення та використання здоров'язбережувальних технологій у практичній діяльності.

Перспективними виявляються дослідження спрямовані на розробку концепції формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до використання здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності.

Використані джерела

1. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання: Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: Спец. 13.00.07 "Теорія та методика виховання" / Д.Є. Воронін. – Херсон, 2006. – 20 с.
2. Садова Т.А. Професійна компетентність та готовність до педагогічної діяльності: сутність і взаємозв'язок / Т.А. Садова. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/331/84/>
3. Смирнов Н.К. Здоровьесберегающие образовательные технологии в работе учителя и школы / Н.К. Смирнов. – М.: АРКТИ, 2003. – 272 с.
4. Тихомирова Л.Ф. Теоретико-методические основы здоровьесберегающей педагогики / Тихомирова Лариса Федоровна : дисс. докт. пед. наук: 13.00.01 – Общая педагогика, история педагогики и образования. – 2004. – Ярославль. – 339 с.

Garkusha S.V.

THEORETICAL ASPECTS OF THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS PHYSICAL EDUCATION FOR A HEALTH TECHNOLOGY CONSERVATION

The paper analyzes the problem of the training of future professionals of physical education in the use of technology in healthcare. Contradictions found in the organization of educational process in terms of preserving and strengthening the health of children and youth.

Keywords: *readiness, technology, health, specialist physical education.*

Стаття надійшла до редакції 25.10.2013 р.

